

Nemzeti jelképek, nemzeti ünnepek

Terület:
93030 km²
Népesség:
10162000 fő (2002. 10. 01.)
Szomszédos országok:
Ausztria, Szlovákia, Ukrajna,
Románia, Szerbia és Montenegró,
Horvátország, Szlovénia
Hivatalos nyelv:
magyar
Államforma:
köztársaság
Közigazgatási beosztás:
főváros, 19 megye,
22 megyei jogú város,
229 város, 183 nagyközség,
2716 község (2003. 01. 01.)
Főváros:
Budapest (1800000 lakos)
Legnagyobb városok:
Debrecen (211000 lakos),
Miskolc (185000 lakos),
Szeged (168000 lakos),
Pécs (162000 lakos),
Győr (130000 lakos)
Pénznem: forint (HUF)
GDP: 6876 Euro/fő (2002)
Forrás:
Központi Statisztikai Hivatal
Legfontosabb folyók:
Duna (417 km),
Tisza (597 km)
Legnagyobb tavak:
Balaton (596 km²),
Velencei-tó (26 km²),
Legmagasabb pont:
Kékes (1014 m)
(Mátra hegység)
Legalacsonyabb pont:
Gyálarét (78 m)
(Szeged közelében)

A címer

A Magyar Köztársaság címere az 1990. évi XLIV. törvény értelmében az úgynevezett történelmi koronás kiscímer. A hegyes talpú, hasított pajzsban a magyar Szent Korona nyugszik.

A XII. században a királyi címer egyben az ország címere is volt. A két címer megkülönböztetése a XV. századtól vált gyakorlattá, s a kiscímer is ekkor nyerte el végső formáját.

A címer legrégebb alkotó eleme, a kettős kereszt először a XII. század vége felé jelent meg a magyar királyok pénzein. Eredetileg a kereszt három lábban állott, ebből alakult ki a hármashalmos. A sávok a XIII. század elején kerültek a címerbe. A magyar királyok koronája több mint hat évszázada ékesíti a címet.

A nemzeti zászló

A Magyar Köztársaság zászlaja három egyenlő szélességű piros, fehér és zöld színű sávból áll.

E három nemzeti szín II. Mátyás király idején, 1618-ban szerepelt

először együtt egy pecsétzinóron. A királyi és főúri lobogókon a vörös-fehér csíkozást már évszázadok óta használták. A zöld szín feltehetően a címer hármashalma révén került a piros és a fehér mellé.

Magyarországon az 1830–1840-es években, a reformkorban a politikai gyűléseken már tudatosan alkalmazták a piros-fehér-zöld színeket. A Habsburg-ház elnyomása ellen kitört 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején hoztak először törvényt a nemzeti zászlóról.

A piros szín az erőt, a fehér a hűséget, a zöld a reményt szimbolizálta.

A Szent Korona, az országalma és a jogar

A Himnusz

A magyar Himnusz szövegét Kölcsey Ferenc (1790–1838), a nagy reformkori politikus és költő írta 1823-ban, a vers 1828-ban jelent meg először nyomtatásban. A Himnusz megzenésítésére 1844-ben kiírt pályázatot Erkel Ferenc (1810–1893) nyerte meg, s a bemutatót még abban az évben megtartották a Nemzeti Színházban. Kölcsey Ferenc költeménye Erkel Ferenc zenéjével 1903 óta Magyarország törvénybe iktatott Himnusza.

A Himnusz nyolc versszakból áll, a hivatalos alkalmakkor általában csak az első szakaszát játsszák vagy énekelik.

*Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
M megbünhődte már e nép
A multat s jövőndőt!*

Magyarországon második nemzeti himnusznak tekintik Vörösmarty Mihály (1800–1855) Szózat című költeményét, amelyet a magyar irodalom egyik legnagyobb alakja 1836-ban vetett papírra. A vers zenéjét Egressy Béni (1814–1851) 1843-ban szerezte. Ünnepeyes alkalmakkor először

a Himnusz hangzik fel, majd záróként gyakran a Szózat első két versszakát is elénekelik.

*Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsöd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.*

*A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.*

Az államalapító Szent István szobra

A Szent Korona

Magyarországon – bár nem tartozik a hivatalos állami szimbólumok közé – megkülönböztetett tisztelet övezi a koronát.

A magyar koronához a Szent és a Szent István-i jelző társul, s nem csupán jelkép: az államiség attribútumának tartják. Legitimáló ereje arra vezethető vissza, hogy a II. Szilveszter pápa által küldött koronával koronázták meg első uralkodónkat, az államalapító, a keresztény királyság intézményét megalkotó, s később szentté avatott I. István királyt. A magyar történelemben csak azokat fogadták el törvényes uralkodónak, akiket ezzel koronáztak meg.

A Szent Korona korát a tudósok körülbelül 850 évesre becsülik, egyes részei azonban még a XI. századból valók. A magyar Szent Korona jellegzetessége, hogy két részből, az úgynevezett görög és a latin koronából áll. A történelem folyamán a korona minden képzeletet felülmúló hanyattatásokon ment keresztül: trónviszályok, háborúk dúltak érte, elrabolták, elásták, külföldre hurcolták, elzalogosították. Amikor előkerült vagy hazahozták, mindig emelkedett hangulatú, országos ünnepséget rendeztek a tiszteletére.

A második világháború után 1978-ig a koronát és a koronázási ékszereket – az országalmát és a jogart, valamint a koronázási palástot – az Egyesült Államokban őrizték. Jimmy Carter, akkori amerikai elnök döntése alapján a koronát visszaadták – a hivatalos indoklás szerint – a magyar népnek. A történelmi ereklyéket akkor a Magyar Nemzeti Múzeumban állították ki, 2000. január 1-jétől a Parlamentben lettek elhelyezve.

* * *

A Magyar Köztárságnak három nemzeti ünnepe van. Március 15-e, az 1848-as forradalom és az azt követő szabadságharc emlékünnepe, a modern parlamentáris Magyarország megszületésének a napja. Augusztus 20-a, az államalapító Szent István király emlékére hivatalos állami ünnep. Október 23-a, az 1956-os forradalom és szabadságharc kezdetének, valamint a Magyar Köztársaság 1989. évi kikiáltásának a napja.

Augusztus 20

A honfoglaló Árpád fejedelem leszármazottja, Géza fejedelem a X. század végén a nomád, törzsi-nemzeti szervezeten élő, zsákmanyszerű életmódot folytató, pogány istenekben hívő népe fennmaradása érdekében megegyezett I. Ottó német-római császárral, és kapcsolatokat keresett a kereszténységgel.

Fia, Vajk a keresztységben az István nevet kapta. Folytatta apja politikáját, és 1000 karácsonyán királlyá koronáztatta magát. Fontos döntése volt, hogy II. Szilveszter római pápától kért és kapott koronát. Ezzel is kinyilvánította, hogy országát a nyugati kereszténységhez akarja kötni. Erős központi államot szervezett, nyugati mintára létrehozta a vármegye-rendszert, püspökségeket és önálló érsekségeket (kalocsai és esztergomi) alapított. Szigorú törvényeivel a kereszténységet, a magántulajdont, a köznyugalmat és az erkölcsöt védelmezte. Sokat tett a műveltség elterjesztéséért, fontosnak tartotta, hogy Magyarország befogadja az új gondolatokat, és toleráns le-

gyen más népekkel szemben. 1038-ban bekövetkezett halálakor Magyarország életképes, a nyugati társadalmakhoz közelítő, erős és független ország volt.

István királyt 1083-ban szentté avatták, s ettől kezdve augusztus 20-án, Szent István napján a magyarok a nagy uralkodóra emlékeznek. Budapesten a Szent István-bazilikában őrzik az államalapító király bebalzsamozott jobb kezét.

A vagyontalan köznemes, jogász Kossuth Lajos az 1840-es évek elejétől mind erőteljesebben követelte híveivel – egyebek között – a Habsburg Birodalmon belüli gazdasági és politikai önállóságot, a jobbágyság felszabadítását, a nemesi előjogok eltörlését, a polgári tulajdon jogegyenlőségének elismerését és az önálló nemzeti ipar megteremtését, azaz a polgári átalakulás elindítását.

A magyar ellenzéknek sokat segített az 1848 téli-tavaszi európai

Patetikus litográfia az 1848-as forradalom hőseiről. Balról jobbra: Bem József tábornok, Batthyány Lajos miniszterelnök, Petőfi Sándor költő, Klapka György tábornok és Kossuth Lajos, a forradalom vezéralakja

Március 15

Magyarország a XIX. század első felében, a Habsburg Birodalom részeként Európa egyik elmaradott térsége volt, és nem rendelkezett önállósággal. A bécsi udvar még óvatos reformokról sem akart hallani, pedig az átalakulás kezdeményezői, a nemesség felvilágosult képviselői nem törekedtek az uralkodó jogainak és szerepének csorbítására.

A kor kiemelkedő alakja, a mérsékelt haladást hirdető Széchenyi István gróf, példának tekintette a fejlett nyugat-európai országokat, és sokat tett az ottani gazdasági módszerek meghonosításáért.

forradalmi hullám, ami kedvező feltételeket teremtett ahhoz, hogy a reformelképzelések törvényes úton valósuljanak meg. 1848. március 15-én Pesten egy, főleg fiatal írókból, költőkből álló értelmiségi csoport az utcára vonult. Először az egyetemistákat nyerték meg, majd a pesti polgárokat. A kis csoport a nap végére több tízezer főre duzzadt, kitört a forradalom. Az események egyik főszereplője a költő Petőfi Sándor volt, aki a Nemzeti dal című versével mozgósította, lelkesítette a tömegeket. A legfontosabb politikai követeléseket a Tizenkét pont foglalta össze. Ezek között szerepelt a sajtószabadság, a független magyar kormány felállí-

tása, az országgyűlés évenkénti összehívása, a vallási és polgári jogegyenlőség, a nemzeti hadsereg létrehozása, a közteherviselés, a jobbágyrendszer felszámolása és az újraegyesülés Erdéllyel.

Ugyanezen a napon a Kossuth vezette parlamenti küldöttségnek Bécsben sikerült az uralkodóval elfogadtatnia a pozsonyi országgyűlésben megfogalmazott követeléseket, ezekből törvényeket alkottak, amelyeket a király áprilisban szentesített. Az átalakulás – Európában elsőként és egyedülállóan – békésen ment végbe Magyarországon. Batthyány Lajos gróf irányításával létrejött az első független, az országgyűlésnek felelős magyar kormány.

A kormány végig a törvényesség talaján állt, a Habsburg-ház azonban az európai reakciós hullám térnyerésével párhuzamosan ellentámadásba lendült, és a forradalom fegyveres ellenállásra kényszerült. Közel egy évig tartó szabadságharc után az orosz cár segítségével az uralkodó, I. Ferenc József győzedelmeskedett, s szörnyű megtorlás és elnyomás következett. A forradalom vívmányait azonban már nem lehetett megsemmisíteni. Sok közülük csak két évtized múltán, a Deák Ferenc közreműködésével létrehozott, 1867-ben megkötött kompromisszum, a kiegyezés után teljesedhetett ki, amikor létrejött az Osztrák-Magyar Monarchia.

Október 23

A második világháború után hatalomra került kommunista kormányzat gazdaságpolitikája 1953-ra a katasztrófa szélére sodorta Magyarországot. A szovjet hadsereg által megszállt országban romlott az életszínvonal, nőtt a feszültség és az elégedetlenség. A Sztálin halála utáni új szovjet vezetés utasítására Rákosi Mátyás pártvezető átadta a miniszterelnöki posztot Nagy Imrének, aki 1945-ben szintén moszkvai emigrációból érkezett haza, de a politikai és gazdasági intézkedésekkel nem értett egyet. A reformokra azonban csak kevés idő maradt, mert Nagyot az ismét megerősödött Rákosi és hívei 1955-ben leváltották és a pártból is kizárták. Mindez általá-

nos elégedetlenséget váltott ki, s főleg értelmiségi körökben egyre többen adtak hangot nemtetszésüknek. Az országban társadalmi erjedés kezdődött.

1956 kora őszén a budapesti egyetemeken sorra fogalmazták meg követeléseiket a diákok: a szovjet csapatok kivonását, új kormányt Nagy Imrével az élen, Rákosinak és társainak bíróság elé állítását, demokratikus választásokat, új gazdaságpolitikát, a munkásság létminimumának a megállapítását és március 15-e nemzeti ünnepé nyilvánítását. Október

A forradalmi tömeg Nagy Imre beszédét hallgatja a Parlament előtt

22-én a Műszaki Egyetem hallgatói arról döntöttek, hogy másnap tüntetést szerveznek a Szovjetuniótól nagyobb önállóságra törekvő Lengyelország támogatására.

Ez a tüntetés volt 1956. október 23-án a forradalom kezdete. A nap folyamán a különböző helyszíneken a tömeg 200.000 főre duzzadt. A tüntetők ledöntötték Sztálin hatalmas szobrát, s követeléseiket a rádióban akarták felolvastatni. A Magyar Rádió székházánál került sor az első fegyveres összecsapásra, az épületet a felkelők másnap reggelre elfoglalták.

Nagy Imrét október 24-én ismét kormányfővé választották. A Budapest környékén állomásozó

szovjet csapatok bevonultak a fővárosba, ahol fegyveres ellenállás kezdődött. A forradalom az egész országra kiterjedt. Sorra alakultak a felkelés politikai szervei, a forradalmi bizottságok, a munkástanácsok, reaktivizálódtak a második világháború után felmorzsoltt, elszorvasztott pártok, és újak is alakultak.

Nagy Imre november 1-jén bejelentette Magyarország kilépését a Varsói Szerződésből és kinyilvánította az ország semlegességét. A szovjet csapatok azonban novem-

ber 4-én hajnalban átfogó támadást indítottak a forradalom ellen. A hatalmas túlerő megtörte a fegyveres ellenállást. Kádár János rádióüzenetben jelentette be egy szovjetbarát kormány létrejöttét. A forradalom és szabadságharc leverése után megteltek a börtönök, több száz embert kivégeztek, köztük 1958-ban Nagy Imrét is. Ezekben a hónapokban 200000 ember menekült el az országból.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc a magyar nép legjelentősebb tette volt a XX. században. 1989-ben a köztársaság kikiáltására ezért került sor október 23-án, mintegy kiteljesítve és megvalósítva az 1956-ban megfogalmazott célokat.